

Goretska O.V.

**The problem of violence against of elderly age people in the family:
psychological aspect**

Горецька Олена Віталіївна

Проблема насилля над людьми похилого віку в сім'ї

доцент

кафедра психології

факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Бердянський державний педагогічний університет

м. Бердянськ, Україна

Анотація. У статті розглянуто вплив родини на психічне здоров'я людини похилого віку, визначені форми насилля над літніми людьми в сім'ї та його наслідки.

Ключові слова: похилий вік, родина, насилля.

Людина похилого віку найбільш психологічно вразлива частка населення. Сім'я як найближчий соціально-психологічний простір, з одного боку, може надати старій людині допомогу, підтримку й безпеку, оптимізувати соціальні контакти, активізувати спосіб життя, сприяти адаптації до нових умов життєдіяльності, позитивному прийняттю старості, а з іншого боку, саме в сім'ях часто виникають найгостріші конфлікти, які супроводжуються потужними емоційними проявами й негативно відображаються на психічному здоров'ї людини похилого віку.

Проблеми в сім'ї, де є стара людина, обумовлені низкою суперечностей між: очікуваннями старої людини щодо інших представників сім'ї та ігноруванням ними цих очікувань; потребою бути корисним, затребуваним і позбавленням старої людини можливості задовольняти ці потреби в сім'ї; самоставленням і ставленням родичів, самооцінкою та оцінкою можливостей і особистості старої людини в цілому; потребою бути рівноправним, повноцінним, шановним членом сім'ї та незадоволенням цієї потреби з боку

близьких; потребою у захисті, догляді, спілкуванні і психологічним, духовним й соціальним відчуженням, коли молоде покоління перекладає на установи пенсійного забезпечення обов'язок догляду за старіючими батьками (Л.О. Регуш) [1]. Стара людина, що живе в сім'ї, як правило, змушена вибудувати свої відносини в родині з новими членами сім'ї заново. Це ситуація, коли вона повинна знайти своє місце в родині і перебрати на себе певну роль. Психологічна проблема виникає в житті тих старіючих осіб, яким доводиться виконувати роль «Цапа-відбувайла», «Без вини винуватого», «Попелюшки» тощо. Саме вони опиняються в ситуації глибокого переживання самотності в родині. Часто можна спостерігати, як ці старі люди вільно спілкуються зі сторонніми, розповідаючи про свої біди в сім'ї, водночас не маючи можливості вирішити власні проблемні переживання із родичами.

Увага до взаємин у сім'ї висвічує проблему насильства щодо представників старшого покоління, які стають жертвами побоїв, пограбувань із боку більш сильних представників родини. Психологічні детермінанти цієї ситуації потрібно шукати як у моральному розвитку молодших членів сім'ї, так і в психологічних особливостях старих осіб. Найчастіше причина насильства в сім'ї – це результат виховання, яке здійснювало старше покоління. Якщо нічого не було зроблено для виховання добра, моральності дітей, стара людина стає жертвою власного легкодумства й безвідповідального ставлення до виконання ролі батька.

Г. Хойфт, А. Крузе, Г. Радебольд, розглядаючи питання про насильство над старими людьми, відзначають, що почастишали повідомлення про зневажливе ставлення до старих людей, прояву стосовно них агресії й насильства. До непрямих форм насильством відносять: обмеження юридичних, трудових і цивільних прав людей похилого віку; порушення припустимих меж у фармакотерапії; халатне ставлення при догляді за старими людьми, яке здатне спричинити фізичні чи психічні травми; порушення режиму харчування; пасивне ставлення до процесу хвороби чи вмирання. До прямого насильства

відносять: соціальну агресію (неповажне ставлення, скоєння образливих, хуліганських дій стосовно літніх тощо); психологічний терор (дезінформація, залякування, образи, знуцання, підбурювання до суїциду); економічне насильство (позбавлення фінансової волі, фінансовий шантаж, вимагання, злодійство, трудова експлуатація); насильницьку ізоляцію (соціальну, фізичну, психологічну й інформаційну); позбавлення можливості реалізації гігієнічних вимог і потреб; позбавлення відпочинку чи сну, їжі й/або води; застосування прямої фізичної сили (жорстоке ставлення, позбавлення рухів або зв'язування, сексуальне насильство, заподіяння навмисних тілесних ушкоджень); відмова в необхідному лікуванні, позбавлення медичної допомоги (пасивна евтаназія); вбивство [2].

Негативне ставлення, насильство в сім'ї до старшого покоління не тільки свідчить про недостатній рівень культури в соціумі, але й чинить деструктивний психологічний вплив на осіб похилого віку, які є частиною кожного суспільства. Це не тільки перешкоджає повноцінному проходженню ними адаптації в період пізньої дорослості, але за певних негативних складових, навпаки, сприяє соціально-психологічній дезадаптації особистості в старості.

Визнаючи питання старіння однією з основних сучасних проблем, ООН ухвалила «Принципи щодо людей похилого віку», згідно з якими старі люди повинні мати: незалежність; можливість працювати та жити вдома; забезпеченість доглядом і захистом з боку сім'ї і громади; залучення до суспільного життя; можливості для всебічної реалізації власного потенціалу; справедливе ставлення незалежно від віку, статі, расової чи етнічної приналежності, інвалідності чи іншого статусу, їх роль повинна оцінюватися незалежно від їхнього економічного внеску; можливість вести гідний і безпечний спосіб життя і не піддаватися експлуатації та фізичному або психічному насильству.

Література:

1. Регуш Л.А. Проблемы психического развития и их предупреждение (от рождения до пожилого возраста) / Л.А. Регуш. – СПб. : Речь, 2006. – 320 с.
2. Турдубаева Э.К. Насилие над пожилыми людьми в обществе и семье: решение проблемы / Э.К. Турдубаева // Ученые записки Российского государственного социального университета. – 2007. – № 4. – С. 12–20.